

A MAGYAR NÉPHADSEREG HADTÁPFŐNÖKSÉG TÁJÉKOZTATÓ KÖZLEMÉNYEI

Az elektronikus adatfeldolgozás szakkifejezéseinek szótára*

III. RÉSZ

Adatmeghatározás és adatábrázolás

- Ellenőrző BIT** Az egyes jelek elbírálásánál a kód kombinációin belül egy bit az ellenőrző bit, amely a jelábrázolás helyességének az ellenőrzésére szolgál.
- Betű** Az abc jelének egyike, általában A—Z-ig.
- ÜRES JEL** Egy jel, amely rendszerint azt fejezi ki, hogy az adathordozón nincs jel, azaz az adathordozó megfelelő helye (helyértéke) „üres”. Megjegyzendő, hogy egyes kódok külön jelölik az üres jelet is. Pl. az ötcsatornás telex kód a középső csatornában való lyukasztással jelzi az „üres-jel”-et.
- SZÜNET-JELZŐ** Egy vagy több egymást követő „üres jel”.
- KÜLÖNLEGES JEL** Grafikus (írott) jel, amely nem betű, nem számjegy, nem üres jel (pl. $\%$).
- VEZÉRLŐ JEL
(MŰVELETI JEL)** Olyan jel, amelyet adatokat ábrázoló jelek közé iktatnak abból a célból, hogy az, az adatok feljegyzését, feldolgozását vagy értelmezését vezérelje. Például a „kocsi vissza” jel a lyukszalagon vezérli a távgépírot (telexet).
- HIBA-JEL** Az adatrögzítés (pl. lyukszalagon) és az adatátvitel feltárt hibáinak a jelzésére szolgál. A hibajel, mint vezérlő jel, utasítja a feldolgozó egységet, hogy mellőzze, hagyja figyelmen kívül a hibajelet követő vagy megelőző, meghatározott számú jelet.
- ELHÁRÍTÓ JEL
(ELKÜLÖNÍTŐ JEL)** A vezérlő jelek logikailag egybefüggő sorozatának egy tagja, amelyet az adatok hierarchikus rendszerén belül az összetevő egységek (szavak, mondatok stb.) elhatárolására használnak. Elhatárolásra használhatunk akár alfajeleket, akár különleges írásjeleket vagy szünetjelet is. Szokásos elhatároló jel pl. a zárójel is az adatok matematikai jelölésénél.

* A f. évi 1. sz. Hadtápbiztosításban megjelent hasonló témájú cikk folytatása.

BLOKK-HIBA-JEL	A jelet követő, vagy a megelőző blokk hibás voltát jelzi abból a célból, hogy a megjelölt blokk a feldolgozási folyamatba ne kerüljön be.
KÓD-VÁLTÓ-JEL	Vezérlő jel, amely a jelek időbeli sorrendjében időlegesen vagy állandó jelleggel kijelöli (meghatározza) a kódolt ábrázolás új jelentését. Eszközül szolgál arra, hogy a műszakilag korlátozott kódolási lehetőségeket bővítse.
NEM-ZÁRÓ KÓD-VÁLTÓJEL	Kód-váltó jel, amely előidézi, hogy az utána közvetlenül következő meghatározott számú jel (rendszerint csak egy jel) a másik választható kód szerint értelmet nyerjen. Működésében hasonló az írógép betűváltójához.
ZÁRÓ KÓD-VÁLTÓ JEL	Kód-váltó jel, amelytől kezdődően a jelek a másik választható kód szerint értelmezendők mindaddig, amíg egy újabb kód-váltó jel azt fel nem oldja.
BETŰVÁLTÓ JEL	Kód-váltó jel, amely az utána közvetlenül következő jelek más választható betűtípus egyike szerinti értelmezését rendeli el. Pl. a betűváltó alkalmazásától függően ugyanaz az impulzus-kombináció más betűt vagy számot ábrázol.
ADATÁTVITELI VEZÉRLŐ JEL	Vezérlő jel, amely elősegíti a távközlési üzenetnek a távközlési hálózaton belüli megfelelő célállomásra való irányítását.
BERENDEZÉST VEZÉRLŐ JEL	Vezérlő jel, amelyet adatfeldolgozó vagy távközlési rendszerhez kapcsolt berendezések vezérlésére, — különösen a berendezések ki- és bekapcsolására — használnak.
KIÍRÓ (NYOMTATÓ) VEZÉRLŐ JEL (SZEDÉSTÜKÖR JEL)	Vezérlő jel, amely — a kiírás, a nyomtatás kivételével — a kiíró mechanizmus funkcióit váltja ki (sorváltós papírhúzás stb.).
VISSZAVÁLTÓ JEL	Kiíró (nyomtató) vezérlő jel, amely a visszaváltást vezérli.
TÁBLÁZÁSI JEL	Kiíró (nyomtató) jel, amely a táblázati (oszloponkénti) formát vezérli.
ÚJ-SOR JELE	Kiíró (nyomtató) vezérlő jel, amely az új sorba való kiírást vezérli.
PAPÍR-HÚZÁS	Kiíró (nyomtató) vezérlő jel, amely a kiíróba helyezett papír nyomtatás nélküli, függőleges irányú mozgását vezérli.
FORMANYOMTATVÁNYT BETÁPLÁLÓ JEL	Kiíró (nyomtató) vezérlő jel, amely a kiíróba (nyomtatóba) helyezett formanyomtatvány mozgását vezérli.
TÖRLÉSI JEL	Olyan ábrázolás, amely lehetővé teszi bármely más ábrázolás (jel) törlését, valamint az adatfeldolgozási folyamatban való figyelmen kívül hagyását. Például a lyukszalagon (amely egyébként nem-törölhető információ-hordozó) valamennyi lyukpozíció lyukasztása a törlési jel.
JEL-SOROZAT (JEL-KÉSZLET)	Különböző jelek elhatárolási sorozata, amely legalább részben rendezett. Például: jelsorozatot képeznek a betűjelek A-tól Z-ig, a decimális számok 0-tól 9-ig, a vessző stb.

JEL-ALSOROZAT	Meghatározott jelsorozat összefüggő része, pl. a decimális számok 0-tól 9-ig.
ZÓNA	Jelsorozat része: az egy zónához tartozó jelek ábrázolása azonos sajátságokkal rendelkezik. Ha egy jelsorozatban minden jelet 7 bittel ábrázolunk, akkor egy zónát alkotnak azok a jelek, amelyeknek pl. az első három bitje azonos.
SZIMBOL	Egy vagy több jel, amely egy fogalmat ábrázol.
LÁNC	Tételek (szimbolok vagy jelek) összefüggő láncolata, amelyben az egymás melletti tagok viszonya határozza meg az egy-dimenziós elrendezést.
SZIMBOL-LÁNC	Szimbolok összefüggő láncolata, amelyben az egymás melletti tagok viszonya határozza meg az egydimenziós elrendezést.
JEL-LÁNC	Jelek összefüggő láncolata, amelyben az egymás melletti tagok viszonya határozza meg az egydimenziós elrendezést.
ALFA-LÁNC (BETŰ-LÁNC)	Jel-lánc, amelynek tagjai betűk.
BIT-LÁNC	Jel-lánc, amelynek tagjai bitek.
EGYSÉG-LÁNC	Egyetlen tagból álló lánc.
SZÓ	Jel-lánc, amely célszerűen egy fogalomnak (egységnek) tekinthető.
ALFA-SZÓ	Betűkből álló szó.
NUMERIKUS SZÓ	Szó, amely számjegyekből, üres jelekből továbbá pozitív és negatív előjelből áll.
SZÁM	Numerikus szó, amely egy számot ábrázol. Pl. 365 és CCCLXV számok, amelyek az év napjainak számát fejezhetik ki.
BINÁRIS SZÁM	Szám (numerikus szó), amely bináris számjegyeket (biteket) használ.
DECIMÁLIS SZÁM	Szám (numerikus szó), amely decimális számjegyeket használ.
GÉPI SZÓ	Lánc, amelyet egy fogalomnak (egységnek) tekintünk az adatfeldolgozó egység (a szó-szerkezetű adatfeldolgozó egység) technikai konstrukciója szempontjából.
SZÓ-HOSSZÚSÁG	A gépi szóban levő jelek vagy bitek száma. Egyes elektronikus adatfeldolgozó gépek rendelkeznek olyan sajátságokkal, hogy bizonyos műveleteknél ne a „gépi szót”, hanem annak csak egy részét vagy többszörösét tekintsek feldolgozási egységként, fogalomként.
SZÓTAG	A „gépi szó”-val rokon fogalom, meghatározott számú jelből álló jelcsoport vagy a „gépi szó” egy része.
SLAB	12 adat-bitből álló jelcsoport, amelyben pl. az NCR elektronikus adatfeldolgozó berendezéseknél 2 alfa jelet vagy 3 numerikus jelet lehet ábrázolni (lásd „gépi szó” és „szótag”).

BYTE	8 adat-bitből álló jelcsoport („gépi szó”, „szótag”), amelyben pl. az IBM elektronikus adatfeldolgozó berendezéseknél 1 alfajelet vagy 2 numerikus jelet lehet ábrázolni.
SZÜNET-JEGYEK	Számjegyek, amelyeket a gépi szó technikai okokból tartalmaz és amelyeket nem adat vagy utasítás ábrázolására használnak.
BLOKK	Gépi szavak egy csoportja, amelyet rendszerint egy összefüggő fogalomként (egységként) kezel a berendezés.
BLOKK-HOSSZUSÁG	A blokkban levő gépi szavak száma.
MNEMONIKUS SZIMBOL	Jelek, egy fogalom rövid megjelölése (szimbolja), amelyet az emberi memória segítése céljából választanak. Pl. egy rövidítés „szlatul” „számlatulajdonos” helyett.
JELZŐ	Szimból, amelyet egy meghatározott adat-csoport kezdetének vagy végének jelölésére használnak, pl. szó-jelző, blokk-jelző.
ADATMEZŐ-JELZŐ	Egy adatmező kezdetét vagy végét jelöli.
MONDAT-JELZŐ	Egy mondat (adatcsoport) kezdetét vagy végét jelöli.
ADATTÁR-JELZŐ	Egy adattár (FILE) kezdetét vagy végét jelöli.
SZÓ-JELZŐ	Egy szó kezdetét vagy végét jelöli.
BLOKK-JELZŐ	Egy blokk kezdetét vagy végét jelöli.
CSOPORT-JELZŐ	Egy adatcsoport kezdetét vagy végét jelöli.
TÉTEL	Valamely adatcsoport egy tagjának általánosan használt megjelölése. Pl. az adattár (FILE) tételei a mondatok.
ADATTÁR	Adatok logikailag összefüggő csoportja (gyűjteménye), amely bizonyos értelemben egy adott feladat céljából teljes. Pl. készletgazdálkodás tekintetében egy adott időszak valamennyi számlája adattárnak tekinthető. Az adattár (FILE) mondatokból áll.
MONDAT	Az adattár része; olyan összefüggő adatokat tartalmaz, amelyek az adott feladat egy egységnyi részére vonatkoznak. Pl. a készletgazdálkodásnál egy számla képezhet egy mondatot. A mondat (adat)-mezőből áll.
ADATMEZŐ	A mondat része. Az (adat) mező az adott feladat szempontjából a legkisebb adat-fogalom. Pl. a készletgazdálkodásnál a számla egy sora (tétele) képezhet egy (adat) mezőt.
FŐ-ADATTÁR (TÖRZSADATTÁR)	Az adatszolgáltatás fő forrását képező adattár gyakran használt megjelölése.
FIX HOSSZUSÁGÚ ADATRENDSZER	Olyan adat-felépítési rendszer, amelyben minden mondat előre meghatározott számú jelből áll.
VÁLTOZÓ HOSSZUSÁGÚ ADATRENDSZER	Olyan adat-felépítési rendszer, amelyben az egyes mondatok hosszúsága (a jelek száma) előre nem meghatározott, illetőleg különböző lehet.

MONDAT ELRENDEZÉS	A mondaton belül az egyes összetevő tagok olyan rendezése, amely egyaránt tekintettel van a sorrendre és a szó-hosszúságra.
MATRIX	A matematikában: mennyiségeknek két dimenziós elrendezése, amely meghatározott szabályok szerint kezelhető. Tágabb értelemben bármilyen tétel többdimenziós elrendezését is mátrixnak nevezik.
SZÁMJEGY	Egyedi jel, amely egy egész számot ábrázol. A decimális jelölés 0-tól 9-ig tartalmazza a számokat (decimális számjegy). A római számok vagy a betűvel kiírt számok (pl. nyolc) nem számjegyek, hanem szimbolok.
BIT	Számjegyek binális jelölésben: szabályos használatban 0 vagy 1. (Megjegyzendő, hogy az információ-elméletben az információ mennyiségének az egységét nevezik „bit”-nek).
SZÁM-ÁBRÁZOLÁS [SZÁM-ÁBRÁZOLÁSI RENDSZER)	Számok ábrázolásának bármely rendszere, amelynek szabályait megállapodással határozzák meg.
BINÁRISAN KÓDOLT DECIMÁLIS ÁBRÁZOLÁS	Tizes számrendszerbeli számok ábrázolása helyértékenként kettes számrendszerbeli számmal. Rendszerint négy bittel történik az ábrázolás, a bitek helyi érték 8—4—2—1; pl. a 21 decimális szám ábrázolása 0010 0001.
„HÁROMMAL TÖBB” KÓD	Binárisan kódolt decimális ábrázolás, amelyben az „n” decimális számjegynek megfelelő értéket a bináris ábrázolás „n + 3”-mal fejez ki.
„KETTŐ AZ ÖTBŐL” KÓD	Binárisan kódolt decimális ábrázolás, amely öt bitet használ minden jel ábrázolására és az öt helyértékből kettő bináris „1” és a három bináris „0”. Ez a bizonyos egységességet mutató ábrázolási mód hatásos ellenőrzési módszer alkalmazását teszi lehetővé.
HIBA-ELLENŐRZŐ KÓD	Összefoglaló kifejezés, amely magában foglalja a hibafeltáró és a hibajavító kódokat.
HIBA-FELTÁRÓ KÓD	Olyan kód, amelyben a megfelelő konstrukcionális szabályoknak megfelelően a megcsonkított ábrázolás érvénytelen ábrázolást jelent. Ennek alapján a hiba feltárható, az eredeti üzenet tartalmi értelmezése nélkül. A felhasznált kódelemek meghaladják az egyébként szükséges minimális szükségletet.
HIBA-JAVÍTÓ KÓD	A hiba-javító kód olyan kiegészítő kódelemeket tartalmaz, amelyek alkalmazásával a megcsonkított ábrázolás inkább hasonlít az eredeti jelre, mint bármely más érvényes ábrázolásra. Ez lehetővé teszi a hiba kijavítását. Amennyiben olyan hiba fordulna elő, amelynek javítását nem tervezték meg a hibajavító-kódban, a „javítás” újabb hibát okozhat.
RENDSZERES HIBA-ELLENŐRZŐ KÓD	Pl. a parity bit ellenőrzés, amelyet jelenként alkalmaznak a (bit-nyi) hibák feltárására.
TABLÁZAT	Adatok olyan elrendezése, amelynek minden egyes tagja közvetlenül és egyértelműen azonosítható egy vagy több tényező segítségével.

LÁNCOLT LISTA	Tételek rendezett sorozata, amelyben minden egyes tétel tartalmazza a sorozat következő tételének megjelölését (azonosító megjelölés). A tételek tárolási sorrendje nem jelenti a rendezett sorrendet.
LISTÁZÓ FELDOLGOZÁS	Láncolt lista rendezett adatok feldolgozása.
TOLDALÉK	Egy vagy több jel, amely egy tételhez pl. egy mondat-hoz kapcsolva az azonosítás célját szolgálja. A toldalék egyszerű művelettel eltávolítható a mondatból. Ekkor elveszíti jelentését.
CIMKE	Egy vagy több jel, amely egy mondat vagy más adategység elválaszthatatlan részét alkotja a mondat (vagy más adategység) azonosítása céljából.
KULCS	Egy vagy több jel, amely egy tételhez pl. egy mondat-hoz kapcsolva annak azonosítását biztosítja. A címkével és a toldalékkal szemben a kulcs csatlakoztatható a mondat-hoz vagy leválasztható a mondatból. Leválasztás esetén a kulcstáblázatban tárolják.
CSOPORTOSÍTOTT MONDATOK	Mondatok sorozata, amely azonos címkét, toldaléket vagy kulcsot tartalmaz.

IV. RÉSZ

a) Adatfeldolgozási munkafolyamatok

RENDEZNI	Tételeknek módszeres elrendezése. Általában az azonosítási kulcsokat előírt minta vagy adott szabályok szerint kell figyelembe venni. A rendezés legáltalánosabb szabályai az abc vagy numerikus, vagy időrendi sorrendet határoznak meg.
RENDEZÉSI ELTÉRÉS (ELŐRENDEZETTSÉG)	A szükséges, meghatározott rendezettséghez viszonyított eltérés, amelytől függően több vagy kevesebb kiegészítő rendezési munkafolyamat válik később szükségessé.
SORRENDBE RAKNI	Természetes sorrend szerint rendezni.
EGYBEVETŐ (ÖSSZEHASONLÍTÓ) SORREND	Rangsoroló egybevetéssel (vagy adott minta szerint) kialakított sorrend, amelynél a rendezési kulcsot alkotó valamennyi jelet figyelembe veszik.
INDEX	Egy bizonylat tartalmára vonatkozó rendezett hivatkozási jegyzék, amelyet a kulccsal együtt használnak a tartalomnak az azonosítására vagy elhelyezésére. Az indexet megfelelő adathordozó foglalja magában és ilyen esetben a hivatkozások „record”-okra (mondatokra) „FILE”-okra (adattárakra) stb.-re vonatkoznak.
EGYIDEJŰ KÖZVETLEN ADATKIVITEL	Egy rendszer olyan adatkiviteli jelzései (signal-jai), amelyeket egy másik, független rendszer azonnal felhasználhat.
MÁSOLNI	Az adatok reprodukálása egy új tárolóban vagy rendeltetési helyen, az eredeti forrás-adatok megváltoztatása nélkül. Ebben az esetben az adatábrázolás változatlan marad.
ÁTVINNI	Az adatok átvitele és írása a fogadó (vég)berendezésénél.

BLOKK-ÁTVITEL	Egy adatblokk átvitele egyetlen művelet keretében.
PERIFÉRIKUS ÁTVITEL	Adatátvitel két periférikus egység között.
SUGÁRIRÁNYŰ ÁTVITEL	Adatátvitel a periférikus berendezés és a központi tároló között.
ÁTALAKÍTANI	Általános értelmű kifejezés, amely — bizonyos ismérvek szerint — az adatok megváltoztatását jelenti, az információtartalom (radikális) megváltoztatása nélkül.
KONVERTÁLNI	Az információ — tartalmat megőrző adat-átalakítás. Pl. kód-váltás, lyukkártyáról mágnesszalagra történő konverzió.
KÓDOLNI	Kód alkalmazásával történő konvertálás, pl. közönséges írással kitöltött csekkék adatainak mágneses írással való megismétlése.
VISSZAKÓDOLNI	Valamely korábbi kódolás visszafordítása.
ÁTÍRNI	Adatok átalakítása és konvertálása, pl. gépírás „átírása” lyukszalagra.
(ÁT) FORDÍTANI	Utasításoknak egyik programnyelvről a másik programnyelvre való átalakítása, pl. „forrás-nyelvről” „gépi-nyelvre”. Az (át) fordítás az utasítások jelentését nem változtatja meg.
KERESNI	Kívánt (meghatározott) sajátossággal rendelkező tételek (egy sorozatának) megvizsgálása.
KERESÉSI CIKLUS	A keresés ismétlődő rész-folyamata, amely egy tétel tárolóhelyére és az összehasonlítás elvégzésére vonatkozik.
„FELEZŐ-KERESÉS”	A megvizsgálandó (összehasonlítható) és rendezett tételek két részre osztása, és annak a félrésznek a figyelmen kívül hagyása, melyben a keresendő tétel nem lehet. A felezés többször ismétlődik egészen a kérdéses tétel megtalálásáig.
CSOPORTBA RENDEZNI (SZORTÍROZNI)	Tételek csoportokra való különválasztása az azonosításra használt kulcsok vagy bizonyos meghatározott szabályok szerint. A csoportokba rendezés magában foglalja a „rendezés” fogalmát, de nem jelenti a „sorrendbe rakás” fogalmát, mivel az egyes különválasztott csoportokon belül szükségessé válhat később a sorrendbe rakás. A „sort” kifejezést pontatlanul a „sorrendbe rakni” kifejezés helyett is használják.
EGYESÍTENI (EGYBEÓVASZTANI)	Két vagy több adattár (FILE) egy adattárrá történő egyesítése. Többen nem tesznek különbséget a „coalesce” és a „merge” között.
ÖSSZEOLVASZTANI (EGYESÍTENI, EGYBEFUTTATNI)	Két vagy több hasonló módon rendezett adattárnak egyetlen rendezett adattárrá való kialakítása. Az ismételt egyesítést, szétválasztást és újraegyesítést alkalmazó rendezésnek, illetve sorrendbe rakásnak (ordering by merging, illetve sequencing by merging) is nevezik. Többen itt nem tesznek különbséget a „coalesce” és a „merge” között.

ÖSSZEVONNI (ÖSSZESÜRÍTENI)	Adatoknak a tárolóban vagy tároló adathordozóban való olyan összevonása, amelynél kihasználjuk az adat ismert sajátosságait, és biztosítjuk az eredeti adat visszanyerésének lehetőségét. (Pl. több numerikus jellel kifejezett adatnak egy vagy több „szóban” való tárolása; két numerikus számjegynek egy „byte”-ban való tárolása.)
FELBONTANI	Az eredeti adat visszanyerése az összevont tárolási formából.
TÖRÖLNI	A tárolóban, illetve annak meghatározott részén levő valamennyi adat törlése (rendszerint zérozása) és ezzel valamennyi tároló-rekesznek előírt állapotba való hozatala.
JEL-KITÖLTÉS	Egy jel ismételt ábrázolása a tárolóban, illetve annak valamely meghatározott részében.
ZÉROZÁS	Jel-kitöltés „zero”-val, mint különleges jelnek az ábrázolásával.
KIÍRÁST ELŐ- KÉSZÍTENI (SZERKESZTENI)	Adatoknak később elvégzendő művelet céljára való előkészítése. A „szerkesztés” magában foglalja az adatok újrendezését és kiegészítését, a nemkívánt adat törlését, a kiírási forma kialakítását, a kód átformálását és a zero-feloldását.
ADATELRENDEZÉS VEZÉRLÉSE	Elektronikus adatfeldolgozó berendezés adatbevitelének és adatkivitelének vezérlése (irányítása), a megfelelő elrendezési forma biztosítása céljából (pl. a helyközök hagyása vagy a zero-feloldása).
BEÁLLÍTANI (BEIGAZÍTANI)	A kiírásnál szükséges lapszéklet biztosítása érdekében a kinyomtatandó szöveg, adatok elrendezése. Használják ezt a kifejezést a regiszterben levő tételek helyváltoztatásánál a megfelelő helyrendi elhelyezés (a legkisebb vagy a legnagyobb helyérték szerint) biztosítására is.
ZERO-FELOLDÁS (ZEROELHAGYÁS)	A helyértékkel nem rendelkező „zero”-k kiiktatása rendszerint az adatok kinyomtatása előtt. A „nulla-feltöltés” megszüntetése.
MŰVELET	Bármely jól meghatározott tevékenység általános kifejezése, különösen egy vagy több tényezőtől (adatból) egy eredmény-adatnak a nyerése céljából.
ARITMETIKAI MŰVELET	Aritmetikai szabályok szerint végzendő műveletek.
ADATVESZTŐ ÖSSZEADÁS	Az eredmény a „B” összeadandó helyére kerül, így a „B” összeadandó mint önálló adat elvész; az „A” összeadandó megmarad eredeti helyén.
ADATÓRZÓ ÖSSZEADÁS	Az adatórzó összeadásnál az aritmetikai regiszterben elsőként foglal helyet a „B” összeadandó. Az összeg képzése után a „B” ismételten összeadandó lehet.
BINÁRIS ARITMETI- KAI MŰVELET	Bináris ábrázolású tényezőkkel végzett aritmetikai művelet.
TÚLCSORDULÁS	Valamely aritmetikai művelet végzése során az eredmény terjedelme meghaladja a rendelkezésre álló számaábrázolási terület terjedelmét.

ALÁCSORDULÁS	Alácsorduláskor a gépi műveletek eredménye kisebb, mint a gép által tárolható legkisebb mennyiség.
LOGIKAI MŰVELET	Nem aritmetikai művelet. Szűkebb értelemben a logikai itéletkalkulus szabályai szerint végzett művelet.
ÖSSZEHASONLÍTANI	Két mennyiség (gépi szó) viszonylagos nagyságának megállapítása. A logikai összehasonlítás bitenként történik, és a bitek egyezőségének, illetve különbözőségének a megállapítására irányul.
ELTOLÁS	Egy információ-egység jeleinek a függőleges tengelyhez viszonyított jobbra vagy balra való eltolása.
ARITMETIKAI ELTOLÁS	Egy mennyiség szorzása vagy osztása az alapszám valamely hatványával.
FUTAM	Egy program teljes végrehajtása. Elektronikus adatfeldolgozó berendezés egyszeri (egyedi) használata, valamely adatfeldolgozási munka meghatározott részének elvégzésére.
PROGRAM-LÉPÉS	Egyetlen program-utasítás végrehajtása.
EGYLÉPÉSES MŰVELET	Elektronikus adatfeldolgozó berendezés kézi kapcsolással való működtetése egy programlépés végrehajtása érdekében. Az egylépéses műveletet főként hibakereséskor alkalmazzák.
ELEKTRONIKUS SZÁMÍTÓGÉPI MŰVELET	Részműveletek előre meghatározott sorozata, amely beépített jellegénél fogva közvetlenül alkalmas pl. egy összeadás vagy ugrás végrehajtására.
MŰVELETI IDŐ	Egy művelet kiválasztásához, előkészítéséhez és végrehajtásához szükséges idő. A műveleti idő számításánál és összehasonlításánál gyakori hiba az, hogy a tulajdonképpeni végrehajtási időn kívül nem számítják a járulékos időket, így az utasításhoz való hozzáférést, az utasítás értelmezését vagy az eredménynek a tárolását. Az említett járulékos időszükséglet számításánál tekintettel kell lenni az esetleges átlapolásra is, azaz bizonyos részműveletek egyidejű végrehajtásának a lehetőségére.
ÜTEM	Egy utasítás végrehajtása folyamán a vezérlő egység fő állapotainak egyike. Ugyancsak ütemnek nevezzük ennek az állapotnak az időtartamát is.
SZÓ-IDŐ	Az az idő, amely egy csatorna adott pontján, az egymást közvetlenül követően áthaladó szavak azonos pozícióit képviselő szignálok megjelenése között eltelik.
SZÁMJEGY-IDŐ	Az az idő, amely egy csatorna adott pontján az egymást követő számjegyek — illetve azok szoros nagyságrendű összetevőinek — megjelenése között eltelik.
AZONNALI FELDOLGOZÁS	Adatok feldolgozása a lehetséges leggyorsabb módon, azaz a fel nem dolgozandó adatok bármely csekély mennyisége tárolásának mellőzésével; tárolási szükségesség csak az adott műveletnél valóban felhasznált adatokra korlátozódik.
SZINKRON- FELDOLGOZÁS	A műveletek egymást követő végrehajtását — meghatározott, azonos időközben jelentkező jelzéssel — egy óramű („ütem-adó”) ütemezi.

ASZINKRON FELDOLGOZÁS

A műveletek végrehajtása egymást követően — nem meghatározott, szabályosan ismétlődő időközökben, hanem az előző művelet befejezésének jelzésétől függően — kezdődik.

EGYIDEJŰ FELDOLGOZÁS

Az adatfeldolgozásnak a feldolgozás eredményeit hasznosító munkával egyidejűleg való végrehajtása.

MIKROPROGRAMOZÁS

Az elektronikus számítógép vezérlő egységének azt a működési módját nevezzük mikroprogramozásnak, amelynél minden egyes komplett utasítás, amint az, az utasítás-regiszterbe kerül, indítja az ún. mikROUTASÍTÁSOK sorozatának végrehajtását. A mikROUTASÍTÁSOK alacsonyabb szintű részfeladatokat oldanak meg az összetettebb komplett utasítások keretei között. A mikROUTASÍTÁSOK rendszerét tartalmazó mikroprogramokat általában utasításokkal nem változtatható tárolók (non-volatile store vagy fixed store) tartalmazzák. Automatikus adatfeldolgozó rendszer olyan működési módja, amelynél több utasítás, vagy több különböző utasítást alkotó részművelet végrehajtása azonos időben történik.

EGYIDEJŰ MUNKA- VÉGZÉS

ÁTLAGPOLÁS

Az egyidejű munkavégzésnek az a módja, amelyben két egymást követő utasítás különböző szakaszának végrehajtása történik egyidejűleg. Pl. a digitális szorzóműben végrehajtandó szorzással egyidejűleg kerül a soronkövetkező utasítás a tárolóból az utasítás-regiszterbe beolvasásra és értelmezésre.

IDŐ-MEGOSZTÁS

1. Egy adott berendezésnek több más berendezés által való használata rövid, egymást követő időszakban.
2. Az automatikus adatfeldolgozásnak az a koncepciója, amely szerint különböző felhasználók, programok, más berendezések stb. vezérelnek egy bizonyos funkcionális egységet vagy annak egy részét egymást gyorsan követő különböző időszakokban. Az időmegosztásos igénybevételek sorrendjének meghatározása automatikus vezérléssel történik, rendszerint elsőbbségi (priority) feldolgozási megoldással.

ELSŐBBSÉGI FELDOLGOZÁS

Az időmegosztásos módszer egyik fajtája, amelyben az elsőbbségi sorrend rendszere automatikusan határozza meg az adott szakaszban végrehajtandó műveletek sorozatának kiválasztását.

MEGSZAKÍTÁS

A normál műveleti folyamat megszakítása az elektronikus számítógép jelzése által. Rendszerint a normál műveleti folyamat később, a megszakítástól folytatódik. A megszakítások különféle okokra vezethetők vissza, illetve különböző célokat szolgálnak (pl. programmegszakítás, gépi megszakítás parity hiba miatt, adatbeviteli, adatkiviteli megszakítás).

MŰVELET KIEGÉSZÍTŐ MEGSZAKÍTÁS

A műveletek folyamatos végrehajtásának rövid megszakítása annak érdekében, hogy egy másik műveleti folyamat egy művelete vagy annak egy része végrehajtható legyen. Például kiegészítő megszakítás lehet szükséges a teljes blokkra kiterjedő adatátvitel befejezéséhez az egyidejű programfuttatás esetén.

VEZÉRELT ÜZEMMÓD	Egy egységet egy másik egység közvetlenül vezérel, emberi beavatkozás nélkül.
ÖNÁLLÓ ÜZEMMÓD	Amennyiben emberi beavatkozás is szükséges két egység kapcsolatához, önálló üzem módról beszélünk. Ez esetben az egyik egység a másikat közvetett módon vezérli.
FENNTARTANI	Egy rendszer részét a különböző programok közül egy program számára kizárólagosan kijelölni abból a célból, hogy annak használatát bármely más program részére meggátolja.
TÁROLÓ-VÉDELEM	A tárolóba vagy annak egy részébe történő írás megakadályozása.
TÖBBSZÖRÖS FELDOLGOZÓ RENDSZER	Több utasítás valóban egyidejű végrehajtására alkalmas rendszer. Kivitelezési megoldása többfajta lehet: pl. egy rendszernek több, párhuzamos működést lehetővé tevő regiszterrendszerrel való kiépítése vagy több elektronikus számítógépnek közös, egybekapcsolt rendszerként történő üzemeltetése.
MULTIPROGRAMO- ZÁS	Néhány program egyidejű futtatását lehetővé tevő módszer, amely rendszerint átlapolással, több programnak az utasításait váltakozva hajtja végre, azonban egy időben csak egy utasítás végrehajtása történik.
b) Programozás	
MŰVELETI KÓD	Az elektronikus számítógép elemi műveleteit ábrázoló kód.
NYELV (PROGRAMNYELV)	Szimbóloknak, szabályoknak vagy konvencióknak meghatározott sorozata.
ELEKTRONIKUS SZÁMÍTÓGÉP UTASÍTÁS	Egy utasítás az elektronikus számítógép egy műveletét határozza meg.
UTASÍTÁS-KÓD	Egy programnyelv utasításainak ábrázolására alkalmazott kód.
MAKRÓ-UTASÍTÁS	„Assembly” nyelven írt utasítás, amelynek célja, hogy egy részfeladatnak a végrehajtását az elektronikus számítógép-utasításoknak egy előre meghatározott, behatárolt csoportjával biztosítsa.
UTASÍTÁS-KÉSZLET	Azoknak a különböző utasításoknak az összessége, amelyek végrehajtása biztosított egy adott program-nyelvben.
GÉPI NYELV	Programnyelv, amelynek az utasításai csupán „elektronikus számítógép utasítások”-ból (computer instruction) állnak.
GÉPHEZ ALKAL- MAZKODÓ NYELV	Olyan programozási nyelv, amelynek használata a megfelelő számítógépen — a gép tulajdonságaihoz való alkalmazkodás miatt — kevés fordítási munkát tesz szükségessé. Más számítógépek programozására való felhasználása azzal jár, hogy a fordítás hosszú időt vesz igénybe.
GÉPTŐL FÜGGETLEN NYELV	A nem gépi programnyelvekre alkalmazott, viszonylagos fogalmi meghatározás. Ezek a nyelveken írt programok a szokásos használatban is fordítást igényelnek.

FELADATHOZ ALKALMAZKODÓ NYELV	Géptől független nyelvekre alkalmazott viszonylagos fogalmi meghatározás, amellyel azokat a nyelveket jelölik, amelyek meghatározott jellegzetességű feladatok, számítások, adatfeldolgozások számára különösen alkalmasak (pl. COBOL, FORTRAN, ALGOL).
PROBLÉMAKÖRHÖZ ALKALMAZKODÓ NYELV	Egy problémakörben a kifejezés követelményeihez előnyösen alkalmazkodó nyelv (pl. az algebra nyelv, amely matematikai problémák meghatározására szolgál).
ÖSSZEÁLLÍTÓ NYELV	A gépi nyelvhez hasonló programnyelv, amelyben az utasítások száma a gépi nyelvben alkalmazott utasításokhoz viszonyítva egyenlő vagy kevesebb. Az utóbbi esetben egy utasításnak több gépi utasítás felel meg.
KÉP	Program nyelvben, egy tétel szerkezetének általános szimbolokkal való leírása.
LITERAL	A feladathoz alkalmazkodó programnyelvben alkalmazott ábrázolás szerint változatlanul maradó tételek, jelölések, amelyek az átalakító (compiler) program műveletei során sem változnak.
AUTÓKOD	A programozás egyszerűsítését szolgáló programnyelv, amely gyakran használ mnemonikus utasításokat.
AUTOMATIKUS KÓDOLÁS	Az automatikus adatfeldolgozó berendezés felhasználása a program elkészítésének bizonyos szakaszaiban, különösen a feladathoz alkalmazkodó nyelveken írt programoknak géphez alkalmazkodó programnyelvre történő fordításakor.
ÖSSZEÁLLÍTÓ PROGRAM	Program, amely egy programot előre elkészített programrészekből felépít, összeállít. Eközben esetleg a programkönyvtárból is kiválaszt bizonyos programrészeket, alkalmazza a kölcsönös hivatkozásokat, meghatározza a szükséges tárolókapacitást. Gépi nyelvre történő fordításról is gondoskodhat és diagnosztikai programot is magában foglalhat.
FORDÍTÓ PROGRAM	Program, amely egyik nyelvről egy másik nyelvre történő fordításról gondoskodik.
COMPILER (ÁTALAKÍTÓ PROGRAM)	Program, amelynek célja, hogy programokat alakítson át (pl. fordítson, összeállítson és szerkesszen) egyik programnyelvről egy másik programnyelvre. Az átalakító program gyakran összeállító, generáló és diagnosztikai programokat foglal magában.
PROGRAM KÉSZÍTŐ PROGRAM	Program, amelyet más programok készítésére szerkesztettek, pl. rendező programok, adatkiviteli programok készítésére paraméterek megjelölésével. A generáló program magában foglalhat összeállító programot is.
ÁTALAKÍTÓ PROGRAMOKAT KÉSZÍTŐ PROGRAM	Átalakító (compiler) programokat készítő program.
MAKRO UTASÍTÁSOKAT KÉSZÍTŐ PROGRAM	A programkészítő program feladata, hogy a feladathoz alkalmazkodó programnyelven írt makro utasításnak megfelelő utasítás-csoportot hozzon létre, pl. gépi nyelven.

FENNTARTOTT SZÓ
(KULCS-SZÓ)

A feladathoz alkalmazkodó programnyelven írt programokban egyes szavakhoz állandó jelentés rendelhető, amit az átalakító (compiler) program azonosan értelmez; ezért a fenntartott szavakat csak az adott programnyelv szabályaiban meghatározott feladatra lehet használni.

ADAT-HIERARCHIA
HIVATKOZÁSI
SZÁMA

Hivatkozási szám, amely jelzi az átalakító (compiler) program számára az adat helyét az adatok rangsorában.